

מסורת הש"ס

(א) מגילה ח' (ב) [מוספת] פ"ב הי"ט, (ג) לעיל י"ט: [ושי"ע ע"ש] צלה ו' כב'; (ד) [צ"ל רבי לוי ב"ר] צמגילה כ"א: ובע"ה דהקל, (ה) מגילה כ"א: (ו) [ולמלך] צמגילה, (ז) וני' הר"ק רב המטען אחר שמואל וני' הראש"ש ר"נ אחר שמואל, (ח) [מלכות וזכרות] וספורות כ"ל וכו', (ט) הר"ק וספרות וזכרות, (י) שמואל וספרות, (יא) שמואל וספרות, (יב) שמואל וספרות, (יג) שמואל וספרות, (יד) שמואל וספרות, (טו) שמואל וספרות, (טז) שמואל וספרות, (יז) שמואל וספרות, (יח) שמואל וספרות, (יט) שמואל וספרות, (כ) שמואל וספרות.

תורה אור השלם

1. ממזר לךר הבר לךר בני אלם הבר לךר פבד ונע: תהלים כט א
2. הבר לךר פבד שמו השתחוה לךר בהדרת קדש: תהלים כט א
3. דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש וזהה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש:
4. ונקצקם את קציר ארצם לא תכלה פאת שדך בקצרך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעבז אתם אני ב' אלהים: ויקרא כג כב
5. וביום שמחמכם ובמועדכם ובראשית חדשים על עליהם ועל זבחי שלמים וזיו לבם לזכרון לפני אלהים אני י' אלהים: במדבר י' 6. הללוהו בתקע שופר הללוהו בגבול ובקור:
7. בדבר י' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם: תהלים לג ו

הגהות הב"ח

(א) גמ' מנחם רבי אומר אל ה' אלהים וכתוב ומהש: (ב) שם אומר רבי מנחם בר כהנא אמר רב מימות עזרא: (ג) רש"י ד"ה לא יפסח כו' מן הכתובים לל אחד ואחד אי"כ שבע נמי:

גליון הש"ס

מתנ' סדר ברכות. עיין סנהדרין דף מט ע"ב מוס' ד"ה חף:

רבינו חננאל

[מתנ'] סדר ברכות אומר אבות וגבורות כו' ואקשינן עלה לר' יוחנן בן גורא אם אינו תוקע למלכות למה מזכיר עשר מלכות לכתחלה ודאי עבד שלש, דתנן אין פוחתין מעשרה מלכות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות, ר' יוחנן בן גורא כיצא, אם אומר שלש שלש יצא,

וקציעה בשמיה. למנוחה עם שאר תקנותיו ולהכי תנא תשע תקנות: **מתנ' סדר ברכות אומר אבות וגבורות כו' וקדושה היום וסוקע כו'.** דמנחה בשלש תקיעות של שלש שלש כדמניא לקמן בפירקין (דף לג:): **גב' רחמנא אמר אידכר.**

לימא תשע דהואיל ואשפני. מלכיות מזכירות לענין תקיעה שאין תוקעין בהן אשתנו נמי לפחות מהן: **בני אלם.** ליטנא דתקופי כמו ואת אילי הארץ לקח (ויקראל ח'): **הכו לה'.** הזכירו לפניו האלהים: **מפני מה לא נאמר שבתון שבות שפתי פתח כו הכסוד סחילה.** והוא זל להזכיר על המלאכה שהיא עיקר וכן יפה לדרוש הואיל והוא ראשון במקרא והשנייה ראשונה לכולם: **אני ה' אלהים.** דלעני ולגר תעבז וסמך ליה בחדש השביעי זכרון תרועה: **אני ה' אלהים.** הוא לשון אני ארון לנס: **אף כל צבאם.** והיום תשע ברכות הן ואומרה חמישית: **יד רבי יוחנן בן ברוקא לפני התיבה.** לפי שמהלך להפלת בנקום נמוך קמני ירד: **כר' יוחנן בן גורא.** דמנתינן: **לא כך היו נוהגין בימיה.** כימי אבא כשהיהם משהדרין שם: **מתנ' אין פוחתין מעשרה מלכות כו':** **גב' הני דכתיב כו' הללוהו בתקע שופר.** הני דהללו אל בקדשו: **כנגד עשרה הדברות.** דכתיב כו' נמי שופר: **ולא שנעמיה אלף ראשיה ניסוד רבינו יתחק בן יהודה:** **עשרה מאמרות שהעולם נברא בהן.** בראש השנה: **בראשית נמי מאמר הוא.** וכן על גב דלא תנא זיה ויאמר ר' שמים כמאן דכתיב דמי דבאמריה נמי איברי ולא זידיס דכתיב (תהלים לג) דדבר ה' שמים נעשו: **היכי קמני.** האי דר' יוחנן בן גורא האי מכולס דקאמר אמאן קאי אומרה נביאים וכתובים קאי דהוא מכולסו אומר דמניא מתחיל תורה ומשלים צניצא וזכי קאמר אס אמר שלש מן התורה ושלש מן הנביאים ושלש מן הכתובים מכל אחת ואחת ילא ולא פליג אדרבנן אלא אחתא דליכא אמרי עשרה ואיכו אמר תשעה: **או דלמא.**

האי ג' אמלכיות וזכרונות וספורות קאי שלש למלכיות ושלש לזכרונות ושלש למסורת דהו לא וסתא מן התורה ואחת מן הנביאים ואחת מן הכתובים: **לא יפסח מעשרה כו'.** ופי סלקא דעתך שלש מן התורה ושלש מן הנביאים ושלש מן הכתובים לכל ו' אס כן שבע נמי שבע מן התורה ושבע מן הנביאים ושבע מן הכתובים: **הוא ליה רבי יוחנן בן גורא מוסף:** **מתנ' אין מוסיפין זכרון כו':** גמ'

גליון הש"ס מתנ' סדר ברכות. עיין סנהדרין דף מט ע"ב מוס' ד"ה חף:

מזכירין (זכרון מלכות ושופר)

נימא הואיל ואישתני שאין תוקעין בהן כשם שתוקעין בזכרונות ובשופרות, כך אישתני מעשר, ולא איפריקא. ונחור דב' ר' יוחנן מאחר שלא מצא תשובה. ונר רבנן מניין שאומרים אבות שנאמר הבר לה' בני אלם, כלומר בני הגדולים דכתיב ואת אילי הארץ לקח. גבורות שנאמר הבר לה' כבוד ועז. קדושות שנאמר הבר לה' כבוד שמו השתחוה לה' בהדרת קדש. ומנין שאומרים קדושת היום, והוא אתה בחרתנו מכל העמים, ומלכיות וזכרונות ושופרות, דתנא ר' אליעזר אומר שבתון זכרון תרועה וגו', שבתון זו קדושת היום כול'. אמר לו ר' עקיבא מפני מה לא נאמר שבתון שבות, שהרי בו פתח הכתוב תחילה, אלא שבתון שבות קדושה בעשיית מלאכה, זכרון אלו זכרונות, תרועה אילו שופרות, מקרא קדש זו קדושת היום. ומנין שאומרים מלכיות עמך, שנאמר והיו לכם מלכות לפני אלהים, (א) שאין ת"ל אני ה' אלהים ולמה ער כתוב אני ה' אלהים, זה בנה אב כל מקום שנאמר וזכרונות יהיו מלכיות עמך. הנה מצאנו מן התורה שצריך להזכיר זכרונות שופרות ומלכיות וקדושת היום.

יום טוב פרק רביעי ראש השנה לב.

מתחיל בתורה ומסיים בנביא. וא"ת דכלל דוכתא משמע דנצייל עדיף מכתובים כדאמר (מגילה דף לא) כתוב תורה ושני נציילים ומשולש נכתובים וה"ק קראי דכתיבי נכתובי צרישא והדר נצייל וי"ל משום דקראי דתהלים משלי ואיזו קדמו לנציילים ומה שאנו נוהגים להשלים בתורה דעבדינן כתיבי יוסי כדאמרין בגמרא המשלים בתורה זריז ומשובח וכן היו ותיקין עושין: **שבעה**

וקבעיה רביה בשמיה: **מתנ' סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עמך ואינו תוקע קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים דברי ר' יוחנן בן גורא אמר לו ר"ע אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר למה הוא מזכיר למה הוא מזכיר רחמנא אמר אידכר אלא למה עשר לימא תשע דהואיל ואשתני אשתני חנו רבנן (ב) מניין שאומרים אבות שנאמר והבר לה' בני אלם ומנין שאומרים וגבורות שנאמר הבר לה' כבוד ועז ומנין שאומרים קדושות שנאמר והבר לה' כבוד שמו השתחוה לה' בהדרת קדש ומנין שאומרים מלכיות וזכרונות ושופרות ר"א אומר דכתיב (שבתון זכרון תרועה מקרא קדש שבתון זה קדושת היום זכרון אלו זכרונות תרועה אלו שופרות מקרא קדש קדושה בעשיית מלאכה אמר לו רבי עקיבא מפני מה לא נאמר שבתון שבות שבו פתח הכתוב תחילה אלא שבתון קדושה בעשיית מלאכה זכרון אלו זכרונות תרועה אלו שופרות מקרא קדש זו קדושת היום מנין שאומרים מלכיות תנאי רבי אומר (א) אני ה' אלהים (ב) ובחדש השביעי זו מלכות רבי יוסי בר יהודה אומר אינו צריך הרי הוא אומר (ג) והיו לכם לזכרון לפני אלהים שאין תלמוד לומר אני ה' אלהים ומה תלמוד לומר אני ה' אלהים זה בנה אב לכל מקום שנאמר בו זכרונות יהיו מלכיות עמך והיכן אומרה לקדושת היום תנאי (ד) רבי אומר עם המלכיות אומרה מה מצינו בכל מקום ברכיית אף כאן ברכיית רשב"ג אומר עם הזכרונות אומרה מה מצינו בכל מקום באמצע אף כאן באמצע וכשקידשו ב"ד את השנה באושא ירד ר' יוחנן בן ברוקא לפני רשב"ג ועשה כר' יוחנן בן גורא אמר לו רבן שמעון לא היו נוהגין כן בימיה ליום השני ירד רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי ועשה כר"ע אומר רשב"ג כך היו נוהגין בימיה למימרא דרבי שמעון בן גמליאל כר' עקיבא ס"ל והא אמר ר"ע מלכיות עם קדושת היום אמר להו ורשב"ג אומר קדושת היום עם הזכרונות אמר להו א"ר זירא לומר שתוקעין למלכיות ליום השני ירד רבי חנינא מאי שני אילימא יו"ט שני למימרא דעבריה לאלול (ה) והאמר רבי חנינא בר כהנא (ו) מימות עזרא ואילך לא מצינו אלו מעובר אמר רב חסדא מאי שני ליום שני לשנה הבאה: **מתנ' אין פוחתין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות ר' יוחנן בן גורא יאם אמר ג' ג' מכולן יצא:** **גב' הני עשרה מלכיות כנגד מי אמר (רבי) כנגד עשרה הלולים שאמר דוד בספר תהלים הלולים טובא הוה הנך דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה בסיני (ו) יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם הי ניהו ויאמר (ו) (ויאמר) דבראשית ט' הוה בראשית נמי מאמר הוא דכתיב (דבר ה' שמים נעשו: ר' יוחנן בן גורא אומר אם אמר שלש שלש מכולן יצא: איבעיא להו היכי קתני שלש מן התורה שלש מן הנביאים ושלש מן הכתובים דהו תשע ואיכא בינייהו חדא או דלמא אחד מן התורה ואחד מן הנביאים ואחד מן הכתובים דהוין להו שלש ואיכא בינייהו טובא ת"ש דתנא אין פוחתין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות ואם אמר שבע מכולן יצא כנגד שבעה רקיעים רבי יוחנן בן גורא אמר הפוחת לא יפחות משבע ואם אמר שלש מכולן יצא כנגד תורה נביאים וכתובים ואמרי לה כנגד כהנים ליום וישראלים אמר ר' הונא אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן גורא: **מתנ' אין מוסיפין זכרון כו':** גמ'****

דבראשית, ובראשית נמי מן המניין, כי מאמר הוא, שנא' דבר ה' שמים נעשו. וירושלמי הני שער מלכיות כנגד עשר קילוסין שאמר דוד בהללויה הללו אל בקדש וגו', עד כל הנשמה תהלל יה. עשרה זכרונות כנגד עשרה דירויים שאמר ישעיהו רחצו הוכו. מה כתיב בתריה למדו היטב דרשו משפט אשרו חמור לכו נא ונוכחא. ש' שופרות כנגד (י' שופרות) ו' כבשים ופר ואיל ושעיר. ר' יוחנן בן גורא אמר אם אמר שלש שלש יצא ואבעיא לן שלש מן התורה שלש מן הכתובים ושלש מן הנביאים יצא דהו להו ט' ואיכא בינייהו חדא, או לילמא אתא מן התורה אחת מן הנביאים ואחת מן הכתובים, ואיכא בינייהו שבע בכל אחת מהן. ת"ש דתנא ר' יוחנן בן גורא אומר לא יפחות משבע, ואם אמר שלש מכולן יצא כנגד תורה נביאים וכתובים, ואמרי לה כנגד כהנים ליום וישראלים. אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן גורא: **מתנ' אין מוסיפין זכרון כו':** גמ' ישראל הוינן סברין מימר שלש מכל אחת ואחת, אשכח חגי אפילו שלש מכולן יצא. [מתנ'] אין מוסיפין שלש פורענות

עין משפט גר מצוה

ל א מיי פ"ג מה' שופר ה' 1 סמך עשין מז טור ש"ע ח"ט ס' מקצב סעף 6:
ל א ב טור ח"ט ס' קין: ל ב ג מיי פ"ג מה' שופר הלכה מ [וס"ב] מהלכות מפלה הלכה ו' טו"ש"ע ח"ט ס' מקצב סעף 7:
ל ג ד מיי פ"ג מהלכות שופר ה"ט טור ש"ס: ל ד ה מיי ש"ס ה' ט טו"ש"ע ש"ס סעף ה:

מוסף רש"י

הבו לה' בני אלם הזכירו לפני את אילי הארץ (מגילה י'). מימות עזרא ואילך. האי דנקט מימות עזרא, משום דנימא עבריה, דכתיב צעורא (נחמיה ח) וזיוס השם וצלאה השנה משפתי (צ"צ ג). בראשית נמי מאמר הוא. למשפתי בשמים וצלאה, אף הם נאמרו וצלאה (מגילה כא: ג"ה הב"ח).

רבינו חננאל (המשך)

עוד באו לפרש היאך סידורן, תנאי ר' אומר קדושת היום שהיא אתה בחרתנו אומרה עם המלכיות בדבריה רביעית, מהלכות כל מקום שכתובות ובימים טובים ברכיית, פירוש אבות גבורות קדושת השם ואחריו קדושת היום. וכיון שעמד רבי כר' עקיבא דמנתינן הלכתא כותרייה. ואפי' רשבי"ט דפליגי על רבי אמר כר' עקיבא דמנתינן [ש]היו נוהגין בימיה שתוקעין למלכות. והא דתנא לשני ירד ר' חנניה בנו של ר' יוסי הגלילי ועשה כר' עקיבא דאמר אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע, ושופרות ותוקע, ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים ושים שלום. וירושלמי ר' אבא כר' ירמיה בתפילה הוא אומר אלהי דוד וכוונה ירושלמי, ובבבאי הוא אומר אלהי דוד ומצמיח קרן ישועה. יום של ראש השנה שחל להיות בשבת אומר פוחת בשבת (ל) וחותם בשבת יום טוב בינתיים, ר' יהודה בן פזי בשם ר' יהושע בן לוי הלכה כרבי. [מתנ'] אין פוחתין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות. וני עשר כנגד מי, כנגד עשרה הללו אל בקדש כו'. רב יוסף אמר כנגד עשר דברות. ר' יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות, והן ויאמר ויאמר